

Det Kongelige Justis- og Politidepartement
Postboks 8005 Dep.
0030 Oslo

postmottak@jd.dep.no

Vår ref / ansvarlig advokat:
-TB
Advokat Thomas Benestad

Deres ref:
201007369

Dato
17. august 2010

HØRING – VOLDSOFFERERSTATNINGSLOVEN 201007369

Det vises til høringsnotat av 15. juni 2010 vedrørende foreslåtte endringer i voldsoffererstatningsloven.

Vi ønsker å kommentere følgende:

1. Vedrørende foreldelse

1.1. Foreldelse voldsoffererstatningsloven

Vi er i all hovedsak enige i høringsuttalelsen i forhold foreldelse etter voldsoffererstatningsloven. Vi ønsker dog å bemerke:

Det er som nevnt i høringsnotatet viktig å ta i betraktning at fornærmede ofte *ikke vet/husker* at de har vært utsatt for straffbare handlinger (dissosiasjon mv), og at det er som påpekt ofte

nødvendig med spesialistbehandling for å få frem minner/kunnskap osv. I denne forbindelse ønsker vi å vise til at fornærmede også faktisk sett *kan ha kunnskap* om hendelsene, men at det kan foreligge andre forhold som gjør at krav ikke kan fremsettes mv, og foreldelse ikke løper. Et eksempel er at mange fornærmede som har posttraumatisk stress syndrom (PTSD) ikke er i stand til å forfølge sine krav mv pga av unnvikelse. Det vises i denne forbindelse til den medisinske definisjon/krav til diagnosen PTSD, hvor det forutsettes at vedkommende har en unnvikelsesmekanisme. Et vilkår for diagnosen PTSD er betydelig tankemessige og atferdsmessige forsøk på å unngå å bli minnet om hendelsen (unnvikelse). Av Lærebok i psykiatri skrevet av Ulrik Fredrik Malt m.fl. følger om PTSD:

”Mange forsøker å unngå alt som kan minne dem om den traumatiske hendelsen. Det vanligste er at personer ikke vil snakke om hendelsene og unngår å utsette seg for situasjoner som kan vekke til live minner. Ved PTSD er denne unnvikelsesatferden mer markert og av lengre varighet enn en vanlig forbigående krisereaksjon. Unngåelsen kan bli så markert at den får preg av en regelrett fobi. I de mer alvorlige tilfeller fører behovet for unnvikelse til en sosial tilbaketrekning fra kontakt med andre”.

Det samme er lagt til grunn i rettspraksis, se bl.a. P-pilledom II (Rt. 1992 s. 64.) og LG-2004-85335, se nedenfor.

Foreldelsesfristen begynner først å løpe fra det tidspunkt skadelidte/fornærmede har, eller burde ha hatt, tilstrekkelig kunnskap om skaden og den ansvarlige. Det følger av rettspraksis mv at med kunnskap om skaden menes kunnskap om skade, årsakssammenheng og tap. Vi er således enige med departementet i at det ved vurderingen av foreldelse blant annet må legges vekt på om/når det foreligger en spesialistvurdering/-erklæring, da dette er sentralt både i forhold til kunnskap om skade og årsakssammenheng. Av rettspraksis følger at domstolene legger stor vekt på slike erklæringer, og at tilstrekkelig kunnskap ofte ikke foreligger før slike spesialisterklæringer er tilgjengelig for de skadelidte. I forhold til kunnskap om tap vil vi vise til at det også følger av rettspraksis at det ved vurderingen av når foreldelsesfristen skal begynne å løpe også bør tas hensyn til trygdemyndighetenes behandling. Det vil ofte være vanskelig å beregne tap før man har oversikt over hvilke trygdeytelser man vil få.

Vi er enig med departementet at også medisinsk viten står sentral ved vurderingen mht. foreldelse. Psykiske skader etter overgrepet er ofte vanskelige å oppdage og få innsikt i,

samt at denne type skader ofte har en lang latenstid, der det ofte tar lang tid før skaden slår ut, jfr. bl.a. NOU-1991-13 Seksuelle overgrep mot barn – straff og erstatning:

”Skadene har en tendens til å øke etter hvert som barnet utvikler seg. Skadene kan også ha lang latenstid før de viser seg. Et barn som tilsynelatende ikke har tatt skade av overgrepene i barndommen, kan vise store forstyrrelser ved ekteskapsinngåelse eller når egne barn skal ha omsorg.”

Videre følger det av rettspraksis at en har ikke noen oppfordring til å gå til sak før det er en utsikt til positivt resultat. Det må i denne forbindelse sees hen til rettskraftreglene mv.

1.2. Foreldelse voldsofferforskriften

Vi er ikke enig i departementets vurdering av foreldelse i forhold til voldsofferforskriften.

Etter vår mening gir ikke forskriften rettslig grunnlag/hjemmel for å anføre foreldelse. Vi mener at det ikke er grunnlag å innfortolke en foreldelsesregel i rimelighetsvurderingen i voldsofferforskriften § 1. Vi kan ikke se at lovgiver har ment å gjøre gjeldende foreldelse. Dersom dette hadde vært tilfelle ville dette ha kommet klart til uttrykk i lov eller forarbeider, hvilket ikke er tilfelle.

Videre mener vi forarbeidene tilsier at det ikke skal gjøres gjeldende foreldelse i forhold til forskriften. Av forarbeidene til voldsoffererstatningsloven følger at det å avslå voldsoffererstatning alene under rimelighetskriteriene i utgangspunktet vil være grunnlag for usaklig forskjellsbehandling som kan medføre at domstolene kan kjenne vedtaket ugyldig, jfr. Ot.prp.nr. 4 (2000-2001).

Videre viser vi til at det inntil kort tid siden forelå en årelang praksis, både for Kontoret for voldsoffererstatning og nemndspraksis, å ikke gjøre gjeldende foreldelse etter forskriften. Den nylig innførte praksis med å gjøre gjeldende foreldelse står således i strid med langvarig forvaltningspraksis. Vi kan ikke se at det er kommet nye forhold e.l. som tilsier at praksis må endres.

Det følger for øvrig av rettspraksis at en skal være forsiktig med å tolke inn en aktivitetsplikt for fornærmede/skadelidte i overgrepssaker. I ovennevnte dom, LG-2004-85335, uttaler retten bl.a.:

”Loven må forstås slik at skadelidte på et gitt tidspunkt får en plikt til å gjøre det som er nødvendig for å bringe klarhet i skaden, dens omfang og ansvarsforholdene. Fra samme tidspunkt starter 3-års fristen å løpe. Det fremgår av rettspraksis at i overgrepssaker er det rimelig å vektlegge omstendigheter ved den skadelidtes subjektive opplevelse av situasjonen. Aktivitetsplikten utløses ikke dersom skadelidte har manglet nødvendig innsikt i problemene og vært for psykisk svak til å ivareta sine interesser. Det vises i denne forbindelse blant annet Høyesteretts dom inntatt i Rt-1992-64 flg. (P-pilledom II). Der ble det lagt avgjørende vekt på at skadelidte, på grunn av en psykisk blokkering, var forhindret fra å ivareta sine interesser i erstatningssaken. Det ble vist til at den psykiske blokkeringen var en konsekvens av den skaden som var grunnlaget for erstatningskravet. A har, som en følge av overgrepene, utviklet et posttraumatisk stressyndrom, som etter lagmannsrettens oppfatning har fungert som en slik psykisk blokkering. Over mange år var de psykiske belastningene så store at det var umulig for A å snakke om overgrepene. Han kan ikke antas å ha hatt innsikt i årsaksforholdene til sine problemer og forstått konsekvensene av det han hadde blitt utsatt for. Det må i denne forbindelse også vektlegges at han var ung da overgrepene fant sted. Først etter ... mener lagmannsretten A hadde slik kunnskap om overgrepene og konsekvensene av disse, at han hadde oppfordring til å fremme erstatningskrav.”

I de senere år har lovgiver endret foreldelseslovens (§ 9 nr. 2) til gunst for mindreårige, det er kommet nye gunstigere foreldelsesregler for skadde innen trafikk- og arbeidsulykker osv. Det er da et paradoks at mens lovgiver og andre arbeider for å fjerne/lempe på foreldelsesregler for forskjellige skadelidtegrupper, så går Erstatningsnemnda for voldsofre og Kontoret for voldsoffererstatning i motsatt retning. Det er her viktig å merke seg de signaler lovgiver gir, og Erstatningsnemnda for voldsofre og Kontoret for voldsoffererstatning bryter med.

Dersom den nyinnførte praktiseringen av foreldelse under forskriften blir stående bør man i hvert fall få en grundigere behandling og begrunnelse i slike saker/vedtak. Det er dessverre vår erfaring at Kontoret for voldsoffererstatning ofte har en lite grundig vurdering og en svak/meget kort begrunnelse mht. foreldelse. For eksempel ser vi at det kan vises til dato for overgrep, uten at man går grundig inn og vurderer vilkårene for foreldelse.

Vi mener at man i tilfelle også bør skille mellom hva slag overgrep de fornærmede er blitt utsatt for. Det bør utøves varsomhet med å benytte foreldelse som avslagsgrunn i de mest grove overgrepsbestemmelsene, som for eksempel seksuell omgang med mindreårige og voldtekt.

I saker hvor de fornærmede ikke har bistandsadvokat bør Kontoret for voldsoffererstatning etter vår mening være mer aktiv enn hva de er i dag, både i forhold til innhenting av viktige opplysninger/dokumentasjon (jfr. forvaltningsloven § 17) og i forhold til å begrunne sine vedtak.

2. Vedrørende klagebehandling

Det er foreslått å oppheve Erstatningsnemnda for voldsofre, og å overføre klagebehandlingen til Statens Sivilrettsforvaltning. Begrunnelsen for forslaget synes å være ønsket om redusert saksbehandlingstid, muligens også økonomiske hensyn.

Vi er sterkt imot den foreslåtte endring om å oppheve nemnden og delegere behandlingen til Statens Sivilrettsforvaltning. Vi tror ikke en slik endring vil forbedre dagens ordning, tvert imot mener vi en slik endring vil medføre en betydelig svekkelse for de fornærmede.

Innledningsvis vil vi nevne at vi er enige i at saksbehandlingstiden for voldsoffersaker er for lang. Vi mener imidlertid at fokus er rettet feil; hvis det skal gjøres endringer så bør dette etter vår mening først og fremst gjøres i forhold til Kontoret for voldsoffererstatning. Det er et faktum at Kontoret for voldsoffererstatning bruker svært lang tid på å behandle saker. Vi ser det som viktigere at tidsbruken ved førstegangsbehandlingen reduseres. Etter vår oppfatning bør Kontoret for voldsoffererstatning tilføres betydelig økte ressurser, slik at man bl.a. kan øke antallet saksbehandlere samt igangsette tiltak for å holde ansatte i stillingene (unngå ”gjennomtrekk”) mv. Det er etter vår oppfatning viktigere med en rask behandling av sakene for Kontoret for voldsoffererstatning; de behandler flere saker enn nemnda, en ”førstegangsvurdering” er ofte viktigere for de fornærmede/skadelidte enn klagesaken mv.

Vi setter for øvrig store spørsmålsteget ved om en oppheving av nemnden og delegering til Statens Sivilrettsforvaltning vil medføre noen tidsbesparelse. Det skal i denne forbindelse nevnes at vi ikke kan se at departementet har analysert tidsbruken mv nærmere. Det fremgår for eksempel ikke hvor lang tid Statens Sivilrettsforvaltning bruker for å forberede sakene – et arbeid som - uansett ordning - må utføres.

For ordens skyld bemerkes at med unntak av antatt tidsbesparelse, og en mulig økonomisk besparelse, er det ikke fremsatt noen andre forhold/begrunnelse for foreslåtte endring. Vi tror at en eventuell økonomisk besparelse, hvis det i hele tatt blir noen besparelse ved en

endring, blir svært liten. I høringsbrevet er besparelsen anslått til ca 300 000,- – 400 000,-, hvilket er lite, spesielt vurdert opp mot sakenes alvor og de ulemper en endring vil medføre. Dersom man reduserer/justerer for økte utgifter, som tilknytning av medisinsk kompetanse, blir den økonomiske besparelsen enda mindre.

Vi stiller i denne forbindelse spørsmålstegn ved den anslåtte utgift ved en omlegging og tilknytning av medisinsk sakkyndige. Denne anslås til ca kr 150 000,- per år. Dette virker som et for lavt anslag, sett i forhold til antall saker. Så vidt vi forstår behandler nemnda ca 500 saker i året. Dersom det benyttes medisinsk kompetanse i et stort antall saker, og tatt i betraktning sakenes alvorlige karakter (personskader, ofte alvorlige/grove saker mm) bør dette gjøres, så blir den enkelte sak svært lite/dårlig behandlet (til illustrasjon vil aktuelle beløp på nevnte antall saker kun gi dekning for medisinsk vurdering med 300,- per sak). Dersom man ønsker at kun et mindretall av sakene skal vurderes medisinsk, vil dette bety en betydelig svekkelse av dagens ordning. Uansett hva man velger så vil det gå ut over de fornærmede, som vil få sin stilling svekket. Vi har vanskelig for å forstå at departementet vil svekke de fornærmedes situasjon, hvilket for øvrig synes å være i strid med de retningslinjer som gis av et samlet politisk lederskap.

Selv om vi ofte er uenig med Erstatningsnemnda for voldsofre's vurderinger og konklusjoner ser vi i flere saker at nemnda endrer på avgjørelser i fra Kontoret for voldsoffererstatning. Vi ser at nemnda i flere saker er dynamisk/rettsskapende – for eksempel ved å se hen til andre erstatningsmessige områder – ofte til gunst for de fornærmede.

Vi mener at Erstatningsnemnda for voldsofre har en sammensetning og kompetanse som det blir vanskelig å opprettholde ved en overføring til Statens Sivilrettsforvaltning. Ved dagens nemndvurdering får man for det første en vurdering av tre personer. Ved en overføring til Statens Sivilrettsforvaltning vil saksbehandlingen mest sannsynlig kun gjøres av to personer ('saksbehandler' og 'kontorsjef'), som er vanlig innen forvaltningen. For det andre har dagens nemndsmedlemmer en unik fagsammensetning, bestående av både jurister og medisinsk sakkyndig. Denne kompetansen vil ikke Statens Sivilrettsforvaltning ha. Selv om Statens Sivilrettsforvaltning vil kunne knytte til seg medisinsk sakkyndige, så vil disse kun gjennomgå et mindre antall saker, og mest sannsynlig ikke så grundig som dagens nemndsmedlemmer. For det tredje vises det til at dagens nemndsmedlemmer har sittet lenge, som sikrer kvalitet og like avgjørelser. Vi frykter at Statens Sivilrettsforvaltning vil være mer utsatt for "gjennomtrekk", spesielt i forhold til saksbehandlere, som igjen kan medføre

lengre saksbehandlingstid og ulik saksbehandling. Vi vil legge til at svært mange voldsoffersaker er svært alvorlige, og at det ofte er et stort behov for kompetanse for å behandle slike saker. Personskadeområdet er et område hvor det er viktig med god kompetanse, og hvor det er nødvendig med både juridisk og medisinsk bakgrunn.

Dagens medlemmer av nemnden har alle praksis utenom nemndsarbeidet hvor de ikke bare kommer i kontakt med skadelidte mv, men også får tilegnet seg viktig kunnskap osv. Dommeren i nemnda har med seg erfaring fra domstolene, juristen arbeider med andre typer erstatningssaker som tilfører viktig kunnskap over til voldsoffererstatningsordningen, og den medisinsk sakkyndige treffer og behandler skadelidte, erfaring som er viktig innsikt. Ved overføring til Statens Sivilrettsforvaltning vil man ikke oppnå de samme gevinstene, saksbehandlerne mv vil ikke ha den samme kontakt med skadelidte og ikke samme mulighet for å få viktige innspill/kunnskap.

Det er foreslått at klagesaksbehandlingen overføres til Statens Sivilrettsforvaltning og at denne tilknyttes ekstern medisinsk kompetanse. Vi frykter, med erfaring fra andre rettsområder, at dette i realiteten vil medføre lengre saksbehandlingstid enn man har i dag. Det vil ta tid å finne spesialister som kan vurdere sakene, og spesialistene har normalt svært lange ventelister. En endring vil således sannsynligvis medføre en motsatt effekt enn den ønskede. Vi vil i denne forbindelse nevne at vi har selv gjort en uformell undersøkelse for å sjekke tilgjengeligheten av spesialister. Vi kontaktet alle kvinnelige psykologer i Oslo-området med full refusjonsavtale med de offentlige, for å bl.a. spørre hvem som kunne påta seg oppdrag med å skrive spesialistklæringer. Kun et svært lite antall kunne melde tilbake at de ville ta slike oppdrag.

Vi mener at voldsoffererstatningsordningen må styrkes medisinsk sett, men at dette må skje i forhold til Kontoret for voldsoffererstatning – som i dag (og i motsetning til Erstatningsnemnda for voldsofre) ikke er tilknyttet medisinsk kompetanse. Så i stedet for å bygge ned klageinstansens medisinske kompetanse, bør man heller arbeide for å bygge opp Kontoret for voldsoffererstatnings kompetanse på dette området. Dette kan for eksempel gjøres ved at Kontoret for voldsoffererstatning gis hjemler for å ansette medisinsk sakkyndige, eller mulighet til å kunne bruke eksterne sakkyndige.

Vi frykter at dersom beslutningsmyndighet overføres fra en samlet nemnd til flere ledere (kontorsjefer mv) i Statens Sivilrettsforvaltning, så vil dette – fordi avgjørelsen tas av flere –

lettere kunne medføre ulik praksis i like saker. Forutsigbarhet og likebehandling er svært viktig i slike alvorlige personskadesaker.

Nemnden har etter vår mening en betydelig grad av selvstendighet. Vi frykter at en overføring til Statens Sivilrettsforvaltning vil svekke klageinstans uavhengighet, og at Statens Sivilrettsforvaltning lettere vil bli et "bukken som passer havresekken".

Ved vurderingen av hvilken ordning man bør ha kan det være naturlig å se hen til andre, lignende personskadeområder. I saker som gjelder feilbehandlinger har man Pasient-skadenemnda, og i trygdesaker har man Trygderetten. I begge disse skadeordningene har man nemnder som er selvstendige og sammensatt av personer med forskjellig kompetanse, som Erstatningsnemnda for voldsofre. Tilsvarende grunner/hensyn taler for å bevare dagens ordning mht. voldsoffererstatningssaker.

Dessverre ser vi i saker som i dag behandles av Statens Sivilrettsforvaltning, som i saker vedrørende erstatning etter urettmessig straffeforfølgning, at saksbehandlingstiden i forholdsvis enkle saker tar svært lang tid. Også i saker hvor Statens Sivilrettsforvaltning forbereder saker, som i saker vedrørende vederlagsordning, brukes svært lang tid. Vi tror derfor ikke at en overføring av klagesaksbehandling til Statens Sivilrettsforvaltning vil medføre bedring i forhold til saksbehandlingstiden. Derimot mener vi at Statens Sivilrettsforvaltning gjerne kan styrkes, blant annet med flere stillinger, hvilken vi tror vil hjelpe med å få ned klagesaksbehandlingstiden.

Vi ser det som viktigere at vi får opprettholdt dagens kvalitetsbehandling enn at dette skal ofres for å forsøke å få en noe raskere saksbehandling i klagesaksbehandlingen. Kvalitet og lik behandling av sakene er viktigere enn (muligens) noe raskere klagesaksbehandling.

Vi har vanskelig for å se at en endring av ordningen vil få særlig økonomisk betydning. Dersom Statens Sivilrettsforvaltning skal tilknytte seg eksterne medisinske spesialister mv antar vi at dette tvert imot vil medføre ytterligere kostnader. Selv om en endringen av dagens ordning skulle medføre en økonomisk besparelse, mener vi at økonomiske hensyn må være av mindre betydning i slike alvorlige voldssaker mv.

Med vennlig hilsen,
Advokatfirmaet Salomon Johansen AS

Thomas Benestad
advokat

Gøril Karlsen
advokat